

KUR'ÂN'DA NİTELİKLİ HIRSIZLIK SUÇU: SERİKA

Serika olarak adlandırılabilir hırsızlık suçu çoğu zaman planlama, araştırma, bilgi, silahlanma, savunma gibi pek çok hazırlık ve donanımı gerektiren nitelikli bir suçtur. Ayrıca Kur'an'ın bir ayetinde bu suçu işleyecek kişilere verilecek ceza konu ediliyorsa günün birinde bu suçun ortadan kalkmasını beklemek saflıktan da öte bir davranış olur.

Mâide Suresi'nin 38. ayetinde Arapça السارق es'Sârik ve السارقة es'Sârika ifadeleri belli bir suçun fâilleri anlamında kullanılmakta ve bu kişiler için el kesme cezasının uygulanması emredilmektedir. Kelimeler dilimize “erkek hırsız” ve “kadın hırsız” olarak çevrilmektedir. Konunun detayına inilmeden sadece bu iki kelimeyi dilimize aktarmak hedeflendiğinde verilen bu anlamda bir yanlışlık yoktur. Ancak kelimeye Kur'an'ın yüklediği terim anlamı yine Kur'an'dan tespit edilmeye çalışıldığında Rabbimizin sârik ve sârika dediği kişilerin hangi özellikleri taşıyan ne tür bir suç işledikleri ayrıntılı olarak görülebilmektedir. Bu makale, Mâide 38. ayette geçen her bir kavramın Kur'an'da nasıl kullanıldığını incelediğimiz e-kitap çalışmamızın sadece bu kavramla ilgili olan bölümüdür. Çalışmanın tamamına internetten ulaşılabilir.¹

السارق es'Sârik ve السارقة es'Sârika Kelimeleri ve Kur'an'daki Kullanımları

Mâide Suresinin 38. ayeti السارق es'sârik ve السارقة es'sârika ifadeleri ile başlamaktadır:

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءُ بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Erkek hırsız ile kadın hırsızın ellerini kesin ki kazandıklarına karşılık bir ceza, Allah tarafından bir caydırma olsun. Üstün olan ve doğru kararlar veren Allah'tır. (Mâide 5/38)

Bu iki kelimenin türetildiği سرق seraka kök harflerinden türemiş kelimeler Kur'an'da 7 ayette 9 kez karşımıza çıkmaktadır. سرق seraka fiili Arapça'da “kişinin alma hakkına sahip olmadığı bir şeyi gizlice alması yani çalması” anlamında kullanılmaktadır.² Bu fiilin ism-i fâil formu olan سارق sârik ve سارقة sârika kelimeleri de sırasıyla “erkek hırsız, kadın hırsız” anlamına gelmektedir. Bu kavram Kur'an'dan öğrenilmediği takdirde, bir takım sözde hocaların aşağıdaki iddiaları ortaya atarak insanları kolayca kandırmaları mümkün olmaktadır:

- “Aç olduğu için bir ekmek çalan, çocuğu yesin diye mama çalan bir kişinin elini kesmek çok ağır bir cezadır. O halde ayetin maksadı hırsızın elini kesmek değildir.”
- “Ayetin asıl vermek istediği mesaj hırsızlığın olmayacağı refah seviyesi yüksek bir toplum oluşturmaktır. Bu sebeple ayet hırsızlığı ortadan kaldıracak bir tedbir önermektedir.”

¹ <http://kuranmetodu.com/2019/04/kuranda-hirsizlik-sucu-serika-ve-cezasi/>

² Ragıp el-İsfahânî, Müfredatü El-Fâzî'l Kur'an, Tahkiki Salvân Adnan Dâvûdî, Dimaşk-Beyrut, 1992, سرق maddesi

seraka fiilinin mastarı سرقة **serika** veya سرقة **serika** şeklindedir. Kur'an'ın sârik dediği kişi serika suçunu işlemiş kişidir. Bu suçun hangi özellikleri taşıdığını Kur'an'dan tespit etmek mümkündür:

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَيْتُهَا الْعَبِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ قَالُوا وَأَقْبِلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ قَالُوا نَقْصِدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ

(Yusuf) onların mallarını yüklettikten sonra su tasını öz kardeşinin yükü arasına koydu. Daha sonra bir tellâl yüksek sesle bağırdı: “Kervancılar! Siz hırsızsiniz (لسارقون lesârikûn).” Bunlar, onlara dönerek: “Neyi kaybettiniz?” diye sordular. “Kralın su tasını kaybettik” dediler... (Yusuf 12/70-72)

Yusuf aleyhisselam bir plan yaparak kralın su tasını öz kardeşinin yükünün içine koymuş ve bundan dolayı üvey kardeşlerinin hırsız (sârik) sanılmalarını sağlamıştır. Kendilerine ait olmayan bir eşyayı gizlice almış olan kişilere ayette سارقون sârikûn denmiştir. Ayete dikkatle bakıldığında serika türünden bir hır-

sızlık suçunun özelliklerinin de sıralandığı görülebilir. Ayetteki مَاذَا تَفْقِدُونَ “neyi kaybettiniz” ifadesi bir malın sahibinden gizlice alındığını göstermektedir. Yine “kralın su kabı” صَوَاعَ الْمَلِكِ ifadesi, malın başkasının mülkiyeti altında ve korunan bir mal olduğunun yanı sıra belli bir ekonomik değere sahip olduğunu da belirtmektedir.³ 76. ayetten de bir suça serika türünden bir hırsızlık denilebilmesi için taşıması gereken özelliklere bir yenisinin eklendiği görülebilmektedir:

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ أَخِيهِ

Yusuf, öz kardeşinin yükünden önce ötekilerinin yüklerinde arama yapmaya başladı. Sonra tası öz kardeşinin yükünden çıkardı... (Yusuf 12/76)

Kralın su kabının Yusuf aleyhisselamın öz kardeşinin yükünden çıkmış olması, eyleme konu olan malın bulunduğu yerden izinsiz ve gizlice alınarak başka bir yere nakledildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu da hırsızlık (serika) suçunda bulunması gereken

³ Bkz: Dr. Suat Erdoğan, Kur'an ve Sünnet Işığında Suç-Ceza Uygunluğu, Süleymaniye Vakfı Yayınları, 2014, s. 208.

özelliklerden biri olarak anlaşılmalıdır. Özet olarak, yukarıdaki ayetlere göre bir suçun serika olarak değerlendirilmesi için şu şartları taşıması gerekir:

“Koruma altında olan başkasının mülkiyetindeki belli bir ekonomik değer taşıyan bir malın, sahibinin izni olmaksızın gizlice bulunduğu yerden alınması ve başka bir yere intikal ettirilmesi.”⁴

Malın korunuyor olması, suçun gizli yapılıyor olması, malın ekonomik bir değer taşıması, serika türündeki hırsızlığın mülkiyet hakkına yönelik bir saldırı olduğunu ortaya koymaktadır. Malın bir başka yere nakledilmiş olması da suçun tasarıdan tatbikata dönüşmüşüğünün göstergesidir. Kelimenin mecaz olarak kullanıldığı ayette bile çalınan şeyin korunuyor, çalanın da eylemi gizlice yapıyor olduğu görülebilmektedir:

وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ إِلَّا مَنْ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ

Göğü, taşlanmış şeytanların hepsinden koruduk. Ancak kulak hırsızlığı (اسْتَرَقَ السَّمْعَ) yapan olabilir, onu da hemen parlak bir ateş parçası takip eder. (Hicr 15/17-18)

Bu suçun mülkiyet hakkının ortadan kaldırılmasına yönelik olduğunu Mâide 38. ayetteki جَزَاءُ بِمَا كَسَبَا “kazandığına karşılık bir ceza olarak” ifadesinde de görmek mümkündür. Diğer bir ifadeyle, yukarıdaki tanıma girecek özellikleri taşıyan serika suçunun, kişinin mülkiyet hakkına yönelik bir suç olduğunu Mâide 38. ayetteki bu ifade teyid etmektedir. Burada fâilin yaptığı şeyin başkasının mülkiyetindeki bir malı haksız bir biçimde kendi mülkiyetine geçirmek olduğu açıktır.

Kısacası Kur'an'da el kesme cezasını gerektirecek seviyedeki hırsızlık suçu yani serika bu sayılan şartları taşımalıdır. سَارِق sârik ifadesi ayette bu fiili işleyenler için kullanılmaktadır. Bir kişiye sârik denilmesi için suçun sabit olması yani bir araştırma ve yargılamanın yapılmış olması gerekir. Yusuf Suresi

71. ayette bir iddia olarak ortaya atılan serika suçunun gerçekleştiğinin tespiti için de bir araştırma yapıldığı, suç sabit olunca cezanın tahakkuk ettiği yine 76. ayette görülmektedir:

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ

Yusuf, öz kardeşinin yükünden önce ötekilerinin yüklerinde arama yapmaya başladı. Sonra tası öz kardeşinin yükünden çıkardı... (Yusuf 12/76)

Mâide Suresi 38. ayette de işte bu serika denilen türdeki hırsızlık suçunu işleyen erkek ve kadın hırsızdan (sârik ve sârika) bahsedilmektedir. Yani ayetin devamında söylenecek olan şeyler bu kişilerle ilgilidir. Böyle isimlendirildiklerine (sârik - sârika) göre yakalanmış, yargılanmış ve suçun yukarıda tarif edilen tüm özelliklerini barındırdıkları tespit edildiği için suçlu bulunmuş olmaları gerekir. Kısacası ayet, serika fiilinin tüm şartlarını barındıran türden bir sârik olarak hüküm giymiş kişilere hangi cezanın verileceğini bildirmektedir. Bu sebeple iddia edildiği gibi “ayet tedbir amaçlı” bir içeriğe sahip değildir.

İşlenen suçta yukarıda sayılan şartların tamamının bulunmaması suçu serika seviyesine ulaştırmayacağından el kesme cezasını ortadan kaldırır. Diğer bir deyişle, bu şartlardan birini dahi barındırmayan bir hırsızlık suçu serika olarak adlandırılmayacağı için bu suçu işleyene de sârik denmez. Dolayısıyla bu kişiye el kesme cezası uygulanmaz. Meselâ “serika” seviyesine yükselmemiş hırsızlık suçlarına kapkaç, dolandırıcılık, yağma, gasp, zimmet v.b. suçlar örnek gösterilebilir. Bunlarda suç başkasının mülkiyet hakkını ortadan kaldırıcı bir eylem değil, belli bir mala yöneliktir. Bu yönleriyle serikadan ayrılır, başka kelimelerle isimlendirilirler. Lisân'ul-Arab'da السارق sârik kelimesinin anlamı verilirken konu şöyle dile getirilir:

السَّارِقُ عِنْدَ الْعَرَبِ مَنْ جَاءَ مُسْتَتِرًا إِلَى حِزْرٍ فَأَخَذَ مِنْهُ مَا لَيْسَ لَهُ، فَإِنْ أَخَذَ مِنْ ظَاهِرٍ فَهُوَ مُحْتَلِسٌ وَمُسْتَلَبٌ وَمُخْتَبِثٌ وَمُخْتَرِسٌ، فَإِنْ مَنَعَ مِمَّا فِي يَدَيْهِ فَهُوَ غَاصِبٌ

4 Detaylı bilgi için bkz. a.g.e. s: 209

“Araplarda **sârik** korunaklı bir yere gizlice gelip kendine ait olmayan bir şeyi alan kişiye denir. Bunu gizli değil de açıktan yaparsa, o zaman ona kapkaççı, gaspçı, yağmacı gibi isimler verilir. Kişiyi elindeki malından engellerse o gâsıptır.”

Suç ve Ceza Uygunluğu isimli çalışmasında serika suçunu Yusuf Suresi'nin ayetlerinden hareketle tarif eden Dr. Suat Erdoğan bu konuyu şöyle açıklığa kavuşturmaktadır:

“... Nitekim suça konu olan malın belli bir limitin altında kalması, dayanıklı olmayan, kısa sürede bozulan türden olması, mülkiyet hakkı ihlali konusunda şüphe uyandırır. Başka bir deyişle bu nitelikteki mallarla mülkiyetin varlığından söz edilemez. Konuyu örnek üzerinden açıklamak gerekirse, kapkaç (ihtilal), emniyeti suistimal, zimmet, dolandırıcılık, yağma (nühb) v.b. suçlarda hırsızlık (serika) suçunun oluşması için gerekli şartların tam olarak bulunmaması dolayısıyla, fiil suça konu olan mal varlığına yönelik bir ihlal seviyesinde kalmakta, mülkiyet hakkını ihlal seviyesine ulaşmamaktadır. Bu tür suçlarda failin hedefi doğrudan mala yöneliktir. Tüm şartların bulunduğu hırsızlık (serika) suçunda ise fail çoğu zaman belli bir malı hedef almaz, dolayısıyla bu durumda fiil mala yönelik saldırının ötesinde, başkasının mülkiyet ve tasarruf hakkını yok etmektedir. Bu yapının kapkaç, yağma, gasp, zimmet v.b. suçlarındaki ihlalin ötesinde bir hak ihlaline sebebiyet verdiği açıktır.”⁵

İşlenen suç, serika kapsamına girmesi için tüm şartları bünyesinde barındırıyorsa suça konu olan malın değerinin bir önemi yoktur; zira suçun serika olabilmesi için zaten malın belli bir değer taşıması gerekir. Bu durumda suçun cezası el kesme olarak uygulanır. Tersine, bu şartlardan herhangi birini taşımayan bir hırsızlık ne kadar büyük miktarda mal için yapılsa

yapılsın serika olamayacağı için failleri de sârik olmayacaklar ve el kesme cezası uygulanmayacaktır.

Dolayısıyla Mâide 38. ayet dile getirildiğinde bir “ekmek çalan kişinin de eli mi kesilecek” türünden aceleci söylemlerin bir değeri yoktur. Ekmek kısa sürede bozulacak bir tüketim maddesidir. Ekmek çalmak, ekmeği çalınan kişinin mülkiyet hakkını ortadan kaldırmaya yönelik bir eylem, yani nitelikli bir serika suçu değil, adı hırsızlıktır. Böyle bir fiile Mâide 38. ayete göre de el kesme cezası verilemez çünkü burada işlenen suç serika olmayacağından bu ayetin kapsamına girmez.

Ayetin “kimsenin hırsızlık yapmaya ihtiyaç duymadığı, refah seviyesi yüksek bir toplum oluşturma amaçlı indirildiği” iddiasının da temelsiz olduğu aşikârdır. Zira ayet adı hırsızlık suçlarından değil, kişinin mülkiyet ve tasarruf hakkını ortadan kaldırmaya yönelik nitelikli bir suçtan bahsetmektedir. Bu türden hırsızlık suçları karın doyurmak amaçlı yapılmaz. Hatta fakir insanların yapabilecekleri işler de değildir. Serika olarak adlandırılacak hırsızlık suçu çoğu zaman planlama, araştırma, bilgi, silahlanma, savunma gibi pek çok hazırlık ve donanımı gerektiren nitelikli bir suçtur. Ayrıca Kur'an'ın bir ayetinde bu suçu işleyecek kişilere verilecek ceza konu ediliyorsa günün birinde bu suçun ortadan kalkmasını beklemek saflıktan da öte bir davranış olur. İnsan olduğu sürece serika da dahil her tür suç işlenmeye devam edecektir. Ayetin “bu suçun önünü almanın mesajını verdiği” iddiası ne ayetin metnine, ne Kur'an'ın başka herhangi bir ayetine ne de Kur'an dışından da olsa en küçük bir delile dayanırlabilecek bir iddia değildir.

Kur'an'ın detaylarıyla tanımlayarak serika adını verdiği nitelikli hırsızlık suçunun Kur'an'da tarif edilen bu özelliklerini, hadis rivayetlerinde de görmek müm-

İşlenen suç, serika kapsamına girmesi için tüm şartları bünyesinde barındırıyorsa suça konu olan malın değerinin bir önemi yoktur; zira suçun serika olabilmesi için zaten malın belli bir değer taşıması gerekir. Bu durumda suçun cezası el kesme olarak uygulanır.

kündür. Diğer bir deyişle nebimizin bu konudaki söz ve uygulamaları da suçun Kur'an'dan öğrendiğimiz özellikleri ile örtüşmektedir:

Hadis Rivayetlerinde El Kesme Cezası

Mâide Suresi 38. ayetteki el kesme cezasının Rasulullah döneminde uygulandığına dair kaynaklarda bir çok hadis rivayeti yer almaktadır. Bu rivayetlerin hemen hemen tamamı serika suçuyla ilgili olarak Kur'an'dan öğrendiğimiz özellikleri teyid eden ifadeler içermektedir. Öncelikle bir suçun nitelikli hırsızlık suçu olan ve Kur'an'ın el kesme ile cezalandırdığı "serika" suçu sayılabilmesi için çalınan malın değerinin belli bir nisap miktarının üzerinde olması gerekir. Bu durum hadis rivayetlerinde de çok nettir:

*Çeyrek dinar değerinde bir malı çalan hırsızın eli kesilir.*⁶

Nebî Aleyhisselam döneminde, çaldığı eşya bir kalkan

*veya zırh değerinde olmadıkça hırsızın eli kesilmezdi.*⁷

*Çaldığı şey en az bir deri kalkan veya zırh değerinde olmadıkça hırsızın eli kesilmedi. Bunların ikisi de değerli eşyalardır.*⁸

*Nebî Aleyhisselam değeri 3 dirhem olan kalkan için hırsızın elini kesti.*⁹

Bir köle bir adamın hurma bahçesinden bir hurma fidanı çalmış, kendi efendisinin bahçesine dikmişti. Fidanın sahibi fidanını aramaya başladı ve buldu. O zaman Medine'nin yöneticisi olan Mervan bin Hakem'e o köleyi şikayet etti. Mervan köleyi hapse attı ve elinin kesilmesini istedi. Kölenin sahibi derhal Rafî bin Hadîc'e gitti ve ona konuyu danıştı. O da Rasulullah'ın şöyle dediğini duyduğunu söyledi: 'Bir meyve ve hurma özü için kesme olmaz.' Adam; 'Mervan çocuğumu (kölemi) aldı ve elini kesmek istiyor' dedi. Benimle gelip Rasulullah'tan bu duyduklarını Mervan'a da söylersen çok sevinirim' dedi. Adam ve Rafî bin Hadîc birlikte Mervan'a gittiler.

6 Buhârî, Hudûd, 13

7 Buhârî, Hudûd, 13

8 Buhârî, Hudûd, 13

9 Buhârî, Hudûd, 13

Rafî ona Rasulullah'tan duyduklarını anlatınca Mervan kölenin gönderilmesini emretti.¹⁰

Rasulullah'a dalından sarkan meyvelerle ilgili olarak soruldu. Şöyle dedi: "Kim ihtiyacı kadar olup da elbisesinin eteğini doldurmaksızın alırsa ona bir ceza gerekmez. Kim ondan bir şey götürürse iki katını öder ve ceza çeker. Harman yerine getirildikten sonra bir kalkan değerince çalana el kesme uygulanır. Bunun altındaki miktarları çalanın, iki katını vermesi ve ceza çekmesi gerekir."¹¹

Görüldüğü gibi bütün bu rivayetler el kesme cezasını gerektirecek serika suçu için çalınan malda belli bir değer bulunması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bir başka rivayette bu durumun tersi dile getiriliyor gibi görünmektedir:

Allah hırsıza (sârik) lanet etti. Yumurta/miğfer çalanın eli kesilir, ip çalanın eli kesilir.¹²

Bu rivayetteki yumurta kelimesinin miğfer veya demir anlamında da kullanıldığı, ipin de nisap miktarını geçen değerde bir ip olması gerektiği kaynaklarda yer almaktadır.¹³ Kalkan üzerinden örnek verilen önceki rivayetlere bakılırsa burada da miğfer denmiş olması daha uygun görünmektedir.

Yine çalınan malın başkasının mülkiyetinde ve koruma altında olan bir mal olduğu da hadis rivayetlerinde yer almaktadır:

Nebî Aleyhisselamın **kadınların sofasından** değeri üç dirhem olan zırh çalan kişinin elini kestiği rivayet edilmiştir.¹⁴

Yukarıda okuduğumuz rivayet bu konuda da önemlidir:

Rasulullah'a dalından sarkan meyvelerle ilgili olarak soruldu. Şöyle dedi: "Kim ihtiyacı kadar olup da elbisesinin eteğini doldurmaksızın alırsa ona bir ceza gerek-

mez. Kim ondan bir şey götürürse iki katını öder ve ceza çeker. Harman yerine getirildikten sonra bir kalkan değerince çalana el kesme uygulanır. Bunun altındaki miktarları çalanın iki katını vermesi ve ceza çekmesi gerekir."¹⁵

Görüldüğü gibi dalından sarkan meyvelerden yiyen kişi ihtiyacından fazlasını da alsın ona el kesme cezası değil, aldığı iki katını ödeme cezası verilmektedir. Çünkü burada mal koruma altında olan bir mal değildir. Ancak harman yerine getirilmiş bir malın artık sahibinin olması ve dalından toplanarak oraya getirilmiş olması birinin mülkiyeti altında olduğunu ve korunduğunu gösterir. Bu durumda nisap miktarından fazlasını alan için el kesme cezası uygulanacağı belirtilmektedir. Bu da Kur'an'a uygundur.

Yine yağma, gasp gibi suçların Kur'an'ın serika dediği nitelikli hırsızlık kapsamında olmadığını, herbirinin bir veya daha fazla sebepten serika suçundan ayrıldığını, bu yüzden bu suçlarda el kesme cezasının uygulanmayacağını Kur'an'dan öğrenmiştik. Şu rivayet bu öğrendiklerimizle örtüşmektedir:

Rasulullah şöyle dedi: muntehibe (yağmacıya) el kesme yoktur. Kim yağmacılık yaparsa bizden değildir.

Aynı isnadla şöyle dediği de söylenmiştir: Haine el kesme yoktur.

Nebî Aleyhisselam şunu da eklemiştir: Muhtelise (kapkaççıya) el kesme yoktur.¹⁶

Sonuç olarak Kur'an'ın serika adını verdiği suç, adi hırsızlık değil, belli özellikleri taşıyan ve başkalarının mülkiyet ve tasarruf hakkını ortadan kaldırmaya yönelik nitelikli hırsızlık suçudur. Sadece bu türden bir suç işleyen kişi sârik sayılabilir ve el kesme cezasının uygulanacağı da kişiler de bunlardır.

Kralın su kabının Yusuf aley-hisselamın öz kardeşinin yükünden çıkmış olması, eyleme konu olan malın bulunduğu yerden izinsiz ve gizlice alınarak başka bir yere nakledildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

10 Ebû Dâvûd, Hudûd

11 Ebû Dâvûd, Hudûd

12 Müslim Hudûd, 1

13 Buhârî, Hudûd 13

14 Ebû Dâvûd, Hudûd

15 Ebû Dâvûd, Hudûd

16 Ebû Dâvûd, Hudûd